

FORSVARSBYGG
Postboks 405 Sentrum
0103 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Hege Rasmussen, 75 53 15 56

Tanklagring og ivaretagelse av forurensningsberedskap på Jan Mayen – anmodning om redegjørelse og varsel om pålegg

Vi viser til befaringer på Jan Mayen i august 2021, referert i det vedlagte notatet.

Statsforvalteren i Nordland ber om at en redegjørelse over de forholdene som beskrives i dette brevet, er mottatt hos oss innen 07.01.2022.

Vi ber om Forsvarsbyggs vurdering av hvordan dere vil imøtekomme de tiltakene vi beskriver her.

Vi ber om at dere redegjør for eier- og ansvarsforhold som gjelder de ulike lagringsanleggene som tas opp her.

Vi ber om at dere utarbeider en miljørisikoanalyse for lagring av petroleumsprodukter, kjemikalier og farlig avfall.

Vi ber om at gjeldende beredskapsplaner oversendes.

Vi varsler med dette at vi vurderer å pålegge Forsvarsbygg å gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre at lagring av petroleumsprodukter og kjemikalier ikke fører til fare for forurensing av jordbunnen og dens undergrunn, luften, innsjøer og elver eller tilstøtende sjøområder og ikke volder vesentlig eller unødig skade på plante- eller dyrelivet på Jan Mayen.

Vi stiller gjerne opp på et møte for å ha en dialog rundt problemstillingene og mulige løsninger.

Bakgrunn

Under besøket på Jan Mayen i august 2021 ble det gjennomført en befarings på bygningsmassen i Olonkinbyen den 21. august og en befarings spesielt rettet mot tanklagring den 23. august. Observasjonene fra disse befaringene er beskrevet i det vedlagte notatet. Hovedpunktene oppsummeres kort her:

Mindre tanker

Det var observert 6 ICB-beholdere med diesel ved Olonkinbyen og én ved flyplassen. Beholderne er plassert på grusdekke, og uten sikring eller med mulighet for oppsamling av søl.

Det ble observert lekkasje fra IBC plassert ved Tank 1. Omfanget er ukjent, men det var sterk diesellukt 10 cm ned i bakken.

Det er i tillegg flere transporttanker for frakt av drivstoff til ulike aggregat.

Det er usikkert om det er etablert kontrollrutiner for disse aktivitetene.

Tankanlegg ved Olonkinbyen

Det er to 450 m³ tanker, der det overføres diesel til Olonkinbyen gjennom et 400 langt rør. Det daglige forbruket er 1200 liter, der det meste går til oppvarming av bygg.

Der er ingen form for oppsamling i tilknytning til tankene. Det kunne heller ikke vises til noen rutinebeskrivelse for drift eller vedlikehold. Dette gjelder også overføringsledningen. Et fullt rør inneholder 14 m³ diesel.

Pumpehuset, med kraner og aggregat, står ulåst, også når det er besøkende på øya.

Pumpehus i Båtvika

Tanking av drivstoff til øya skjer fra Kystvaktas skip til pumpehuset i Båtvika. Herfra er det rør til tankanlegget. Det er usikkert om det er etablert systemer for å fange opp lekkasjer.

Tankanlegg på flyplassen

På flyplassen er det bygd et nyere tankanlegg med tre tanker på 6000 liter hver. Her er det utarbeidet oppfølgingsrutiner og system for kontroll og vedlikehold.

Rettslig grunnlag

Forhold som angår natur og miljø på Jan Mayen reguleres gjennom [FOR-1971-05-28-8617 Midlertidig forskrift for regulering av naturinngrep på Svalbard og Jan Mayen](#).

I forskriftens § 4 heter det «*Enhver skal vise hensyn og varsomhet i omgang med naturen. Det skal påses at ferdselen eller virksomheten ikke medfører endring eller vesentlig forurensning av jordbunnen og dens undergrunn, luften, innsjøer og elver eller tilstøtende sjøområder og ikke volder vesentlig eller unødig skade på plante- eller dyrelivet.*»

Statsforvalteren i Nordland fører tilsyn med at bestemmelsene i forskriften overholdes, i henhold til delegeringsskriv til Fylkesmannen i Nordland fra Miljøverndepartementet, sist ved instruks datert 3. juni 1998. Vi kan henstille om eller pålegge tiltak, eller også stanse virksomhet ved alvorlige eller gjentatte overtredelser med hjemmel i forskriftens § 6.

Med hjemmel i § 3 kan vi pålegge tiltak for å begrense eller motvirke skader på landskapet eller naturmiljøet som følge av virksomheten.

Fylkesmannen i Nordland ga tillatelse til lagring av fly- og helikopterdrivstoff ved Jan Mayen flyplass i vedtak 17.02.2000, og til etablering av nytt tankanlegg på Jan Mayen 05.04.2005. De gjeldende kravene til tanklagringa er:

1. Tankanlegget må etableres på en slik måte at det sikres mot ytre mekaniske skader.
2. For å sikre mot utslipp til det ytre miljøet skal tankene og pumpeanlegget til enhver tid være i en tilfredsstillende teknisk tilstand. Dette skal gjennomføres ved rutinemessig tilstandskontroll og vedlikehold av anlegget.
3. Det skal etableres en beredskap som hindrer videre spredning ved eventuelle uhellsutslipp. Beredskapen skal omfatte både et handlingsmønster ved akutte utslipp med angivelse av ansvarlig personell m.v., samt nødvendig utstyr (absorbsjonsmidler og lignende). Ansvarlig personell skal ha kunnskap om bruken av beredskapsutstyret.
4. Beredskap, tilstandskontroll og vedlikehold skal kunne dokumenteres skriftlig.
5. Eventuelle utslipp fra anlegget skal meldes til Fylkesmannen i Nordland umiddelbart.

Det er ikke satt spesifikke krav til den øvrige lagringa av petroleumsprodukter, kjemikalier eller farlig avfall. Her er det derfor den generelle aktsomhetsbestemmelsen i forskriftens § 4 som gjelder.

Statsforvalterens vurdering

Forurensningsloven, med de tilhørende forskriftene, gjelder ikke på Jan Mayen. Vi bruker likevel disse bestemmelsene som retningsgivende i de vurderingene vi gjør her. I dette tilfellet vil vi vise spesielt til forurensningsforskriften [kapittel 18 Tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall](#). Forskriftskapitlet inneholder bestemmelser som setter konkrete tekniske og organisatoriske krav til tanklagring. Vi mener at, på grunn av det sårbare arktiske naturmiljøet på øya, bør innskjerpinga av regelverket for tanklagring, som ble innført på fastlandet med dette forskriftskapitlet, også gjenspeiles på Jan Mayen.

De viktigste kravene i tanklagingskapitlet kan oppsummeres slik:

- gjelder for lagring av petroleumsprodukter i tanker på mer enn 10 m³ og for lagring av farlige kjemikalier og farlig avfall i tanker på mer enn 2 m³
- krav til miljørisikoanalyse
- etablere og vedlikeholde risikoreduserende tiltak
- etablere forebyggende tiltak
 - krav om relevant kompetanse for de involverte
 - tankanleggets konstruksjon
 - sikring med barrierer – blant annet 100 % oppsamlingsvolum eller 110 % av den største tankens volum når det er flere tanker
 - forebyggende vedlikeholdsprogram
 - driftsrutiner

- overvåkingsrutiner som omfatter alle aktiviteter knyttet til drift av tankene
 - merking av tanker og rør
 - oversikt over tankene og innholdet i dem
 - sikring mot uautorisert adgang
- etablere beredskap mot akutt forurensning

For eldre tankanlegg var det gitt en frist til 2019 til å etterkomme disse kravene.

Dagens lagringsforhold

Tankanlegget ved Olonkinbyen ble bygget i 2005. Det var gitt tillatelse til to tanker á 500 m³ i rustfritt, syrefast stål. Det er ikke etablert oppsamlingsarrangement, annet enn i pumpehuset. En større lekkasje vil dermed havne rett i grunnen, og videre til grunnvannet og øyas drikkevannskilde.

Selv om disse tankene er av relativ nyere dato, og trolig ikke er nevneverdig forringet, tilfredsstiller de ikke de kravene som gjelder på fastlandet i dag. Spesielt tatt i betraktning at tankene ligger i et geologisk aktivt område utgjør de en reell risiko for akutt forurensning. I tillegg til at det arktiske naturmiljøet er svært sårbart, vil dessuten en oljeforurensning i drikkevannskilden trolig ødelegge denne permanent. Det skal svært små oljekonsentrasjoner til for at drikkevann ikke holder påkrevd kvalitet.

Tankene på flyplassen er bedre sikret da de er plassert innendørs. Her er det også etablert bedre oppfølgingsrutiner for tanklagringa.

Etter vår vurdering må det etableres fysiske og organisatoriske barrierer i tråd med de kravene som er satt i tanklagringskapitlet. Dette innebærer blant annet et oppsamlingsarrangement som fanger opp minst 110 % av den ene (største) tankens volum og sikring av rør (rør-i-rør, kulverter o.l.), i tillegg til overflyllingsvern, nivåalarmer, deteksjonssystemer/væskefølere, gode driftsrutiner og tilstrekkelig kompetanse hos driftspersonell osv. Se Miljødirektoratets veileder til tankforskriften – M-536.

I saksdokumentene fra behandlingen av tillatelse til tankanlegget ved Olonkinbyen (2005) kommer det frem at det skal være lagt til rette for ettermontering av et oppsamlingsarrangement med en membranløsning.

For de mindre tankene, som ikke er omfattet av vilkårene i de to tillatelsene som er referert ovenfor, gjelder en generell aktsomhetsplikt for å sikre at lagringa ikke fører til forurensning. At en beholder med oljeprodukter, kjemikalier eller spillolje er lagret direkte på terreng eller på grusdekke er ikke tilfredsstillende. Her forventer vi som minimum at tankene/holderne er plassert slik at det er mulig å oppdage og fange opp søl og lekkasjer. All oppbevaring av petroleumsprodukter og kjemikalier må være på fast dekke. For beholdere av noe volum bør det i tillegg være vurdert oppsamlingsarrangement. Dette gjelder også for rør og påfyllings-/tappesystemer.

Det må også etableres rutiner for å oppdage lekkasjer og søl og for å rydde opp i slik forurensning. Under befaringa ble det påvist at minst en av IBC-ene har lekket i lengre tid uten at det har vært gjort tiltak for å stanse dette, eller for å begrense eller rydde opp i forurensninga.

Miljørisikoanalyse

I første omgang ber vi om at dere utarbeider en miljørisikoanalyse. Miljørisikoanalysen skal omfatte alle forhold ved tanklagringen, som tanker, tilknyttet utstyr, installasjoner, aktiviteter/operasjoner og eventuelle eksterne påvirkninger, som kan medføre fare for forurensning til vann, grunn og luft.

Miljørisikoanalysen skal også omfatte en vurdering av sårbarheten til miljøet som kan bli berørt av forurensning fra tanklagringen. Det skal settes akseptkriterier for hva som er forsvarlig miljørisiko og både sannsynlighet og konsekvens for miljøet skal vurderes og vektlegges. Miljørisikoen som er avdekket i miljørisikoanalysen skal deretter vurderes opp mot disse akseptkriteriene.

Rutiner for oppbevaring og håndtering

Det må være skriftlige rutiner for oppbevaring og håndtering av petroleumsprodukter, kjemikalier og farlig avfall. Dette er spesielt viktig ved den typen virksomhet som drives på Jan Mayen, der man har hyppig utskifting av personell. Vi må legge til grunn at det gjerne ikke er personell til stede som har lang erfaring, og god kjennskap til miljørisikoen ved lagringa. For å sikre at håndteringa av disse stoffene skjer på en sikker måte over tid er det derfor særlig viktig at det er etablert tydelige og gode rutiner for håndtering, lagring og opplæring.

Gjeldende beredskapsplan

Det har tidligere vært fremsatt krav om utarbeiding av beredskapsplaner. Vi ønsker gjeldende beredskapsplan oversendt.

Vurdering av lagringsbehov/alternative energikilder

Det oppbevares oljeprodukter tilsvarende to års forbruk på Jan Mayen. I tillegg kommer nødvendig fly- og helikopterdrivstoff, der det også er tatt høyde for en viss beredskap.

Vi er kjent med at nye stasjonsbygninger i Olonkinbyen er under planlegging. Vi mener at dette er en god anledning til å tilrettelegge for alternative energikilder til oppvarming og lys i bygningsmassen.

I Norge er det innført et forbud mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger fra 2020. Formålet med dette forbudet er å redusere klimagassutslipp, og erstatte oljefyr med fornybare energikilder. Særlig i et sårbart miljø, som Jan Mayen, der klimaendringer kan få alvorlige konsekvenser, bør vi som nasjon vise at vi tar disse problemstillingene alvorlig ved å omstille til mer klimavennlig drift.

Vi ser at det nødvendigvis må være en beredskap på plass i et arktisk miljø, med en sikker energikilde som sikrer blant annet nødvendig oppvarming. Per i dag er vi heller ikke kommet så langt i den teknologiske utviklinga at fossile drivstoff kan utfases helt alle steder. Vi mener derfor ikke at tanklagring skal opphøre, men vi vil stille spørsmål ved fremtidig lagringsbehov. Selv i et arktisk klima vil det være mulig å utnytte jord- og/eller sjøvarme, sol-, vind- og/eller bølgeenergi. Dette vil også kunne være økonomisk gunstig med tanke på fremtidig drift av stasjonen. Vi ber derfor om at dere utreder dette nærmere.

Anmodning om redegjørelse

Vi ønsker en tilbakemelding der dere gjør rede for situasjonen rundt tanklagringa på Jan Mayen;

- oversikt over type tanker og lagringsbeholdere, alder, volum, eventuelle sikringstiltak
- ansvarsforhold for de ulike lagrings- og overføringsenhetene
- rutiner for drift, overvåking og vedlikehold, spesielt med tanke på forebygging av akutt forurensing
- fremtidig lagringsbehov av petroleumsprodukter og vurdering av alternative, ikke petroleumsbaserte, energikilder

- deres kommentarer til de kravene/tiltakene som vi har nevnt under Statsforvalterens vurdering
- en tidsfestet, forpliktende plan for tilbakemelding om de elementene vi etter spør her og som krever lengre tid å få gjennomført/avklart, som miljørisikoanalysen

Varsel om pålegg

Vi varsler med dette at vi vurderer å rette et pålegg mot Forsvarsbygg for å forebygge at lagring av petroleumsprodukter, kjemikalier og farlig avfall fører til forurensning av naturmiljøet.

Et pålegg vil kunne omfatte oppgradering av eksisterende lagringsenheter, inkludert tilhørende rørsystemer og tilrettelegging av lagringsområder med tanke på å etablere tilstrekkelig sikkerhet mot akutt forurensning. Det vil også kunne omfatte en begrensning av mengden petroleumsprodukter som er lagret til enhver tid.

Et pålegg vil også kunne omfatte krav om kartlegging av forurenset grunn og utarbeiding av tilhørende tiltaksplaner for opprydding i forurenset grunn.

Et pålegg vil gjøres med hjemmel i *Midlertidig forskrift for regulering av naturinngrep på Svalbard og Jan Mayen* §§ 3 og 6.

Med hilsen

Torfinn Sørensen (e.f.)
fylkesmiljøvern sjef

Oddlaug Ellen Knutsen
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

1 Notat fra befaringer - tankanlegg Jan Mayen 2021

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET	Postboks 8005 Dep.	0030	OSLO
CYBERFORSVARET CYFOR	Postboks 800 Postmottak	2617	LILLEHAMMER

Sak:
Tankanlegg – Jan Mayen

Dato:
14.09.2021

Vår ref.:
Skriv inn saksnr.

Til:
Hege Rasmussen

Saksbehandler
Mia Marthinus Husdal

Kopi til:
[Klikk her for å skrive inn kopimottaker.](#)

Tanklagring Jan Mayen, befaring 21.08.21 og 23.08.21

På første befaring, som også inkluderte resterende bygningsmasse i Olonkinbyen, deltok Torgeir Madsen (CYFOR), Tom Cato Karlsen, Åsmund Andersen, Mia Husdal (SFNO), Erik Mosli (Justisdepartementet) og Catrin Nerhus-Lewin (Nordland Politidistrikt).

På andre befaring deltok driftssjef Jonny Erstad og påtroppende driftssjef på stasjonen, Morten Røkke (CYFOR), Åsmund Andersen, Mia Husdal (SFNO) og Arne Ivar Jacobsen (Forsvarsbygg). Andre befaring var en detaljert gjennomgang av tankanlegg ved Olonkinbyen og flyplass. I tillegg ble håndtering av IBC-kontainere gjennomgått.

Usikret lagring av IBC-kontainere

Det sto til sammen syv usikrete IBC-kontainere med diesel, seks ved Olonkinbyen og én ved flyplassen. Ingen av kontainerne hadde oppsamlingssystem. Både lagring dagtanker for diesel til kjøretøy og lagring av dieselrester etter prøvetaking foregår ute uten noe oppsamling. Det er ingen kontrollrutiner for hvor mye som er på tankene til enhver tid. Under befaring ble det oppdaget at den ene kontaineren med dieselrester fra prøvetaking lakk. Tanken stod plassert ved TANK 1. Utslippet er av ukjent omfang. Ingen kjenner til hvor mye som har vært tømt i kontaineren over tid, og det fylles på nye rester fra prøvetaking av stortankene jevnlig. Det var sterk diesellukt 10 cm ned i bakken og det ble opplyst opp behov for prøvetaking og frakt av forurensede masser til fastlandet.

Vi fikk beskjed om at dette skulle løses ved plassering av tanker inne der det var oljeavskiller (garasjeanlegg) og at videre plan fra Forsvaret er å bestille opp to tank-i-tank til bruk som dagtanker. De skal også endre rutiner for håndtering av rester etter prøvetaking, både fra tankanlegget ved stasjonen og flyplassen. Flere av kontainerne sto fortsatt ute da vi returnerte til fastlandet.

Fire usikrede IBC-kontainere ved stasjonen

Usikret kontainer brukt som dagtank for diesel ved stasjonen

Usikret kontainer på flyplassen for oppsamling av dieselrester etter prøvetaking

Usikret kontainer ved tank 1 for oppsamling av dieselrester etter prøvetaking

Lekkasje fra kontainer ved tank 1

Dunker benyttet ved prøvetaking i tank 1 og 2

Tydelige spor og lukt fra lekkasje

Transporttank for drivstoff.

I tillegg til IBC-kontainerne er det flere transporttanker for frakt av drivstoff til ulike aggregat. Usikkert om det er etablert gode rutiner for tømning og oppbevaring når de ikke er i bruk.

Tankanlegg, Olonkinbyen

Anlegget består av to store tanker som ble bygd i 2005. Hver av tankene er på 450 000 liter og én tank rommer ca ett års forbruk. Det er gravd ned ett enkeltrør fra tankanlegget til stasjonen fra pumpehuset. Det daglige forbruket med diesel er på ca. 1200 l. Noe går til drivstoff, men hoveddelen er til oppvarming av bygg. Det er ikke planlagt med energisparende tiltak knyttet til nybygg eller vurdering av behov for lagring av to års forbruk.

Tankene har ingen form for oppsamling. Driftskoordinatorer i CYFOR har fått beskjed om at de ikke trenger å oppjustere tankene til dagens tanklagringsstandard siden de er så gamle. Det er ingen rutinebeskrivelse for vedlikehold og utsjekk av anlegget som de som drifter stasjonen kan følge. Det betyr også at det ikke er vedlikehold av røret som går fra anlegget til stasjonen. Det er ingen kontrollrutiner for å oppdage lekkasje mellom pumpe og stasjonen.

Pumpehuset med alt av kraner og aggregat står ulåst, også når det er besøkende på øya.

Både CYFOR, Forsvarsbygg og Justisdepartementet er kjent med at det vil komme krav for oppdatering av anlegg til gjeldende forskrift. Ansvarsforholdet knyttet til tankene framsto uklart.

Oversiktsbilde av Olonkinbyen med tankanlegg til høyre i bilde.

Tankanlegget sett fra stasjonen. Pumpehuset er plassert mellom tank 1 og 2

Tank 2 og deler av pumpehuset

Rørgate fra pumpehuset til stasjonen.

Inne fra pumpehuset mellom tank 1 og 2

Pumpehus, Båtvika

Tanking skjer fra en av båtene til Kystvakta med slange i havet til pumpehus i Båtvika. Videre er det rør fra pumpehuset til tankanlegget. Ukjent om det er system som vil fange opp lekkasje i rør. Kun kontroll av koblingspunkter under fylling. Det skal være rutiner fra Kystvakta på å blåse ren slangene etter pumping.

*Lite pumpehus i Båtvika for fylling av tankanlegg.
Diesel pumpes via pumpehuset fra Kystvakta*

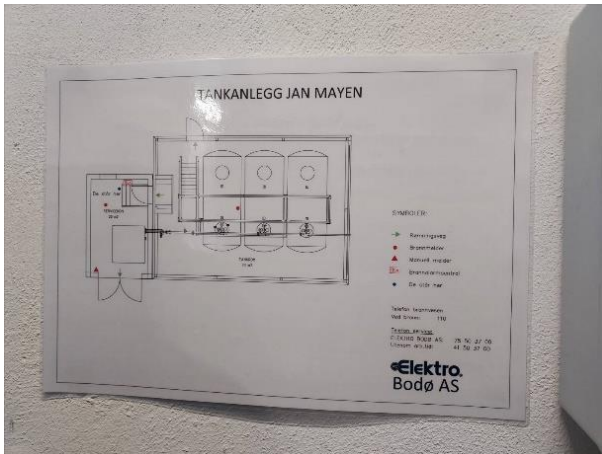

Tankanlegg, flyplass

Nyere tankanlegg etter gjeldende tillatelse, med tre tanker. Her er det prosedyrer og rutiner utarbeidet av FLO. Det er også system av registrering av gjennomførte kontroller og vedlikehold på anlegget.

Tre tanker som er plassert i lukket anlegg ved flyplassen

Del av prosedyrer utarbeidet av FLO

